

Rudolf Rasch

Duizend brieven over muziek van, aan en rond
Constantijn Huygens

1644 januari-juni

Verwijzingen naar deze tekst graag op de volgende manier:

Rudolf Rasch, Duizend brieven over muziek van, aan en rond Constantijn Huygens: 1644 januari-juni
<https://huygens-muziekbrieven.sites.uu.nl/>

Voor opmerkingen, suggesties, aanvullingen en correcties: r.a.rasch@uu.nl

© Rudolf Rasch, Utrecht/Houten, 2019

15 februari 2019

JOAN ALBERT BAN (HAARLEM)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
15 FEBRUARI 1644
3465

Antwoord op Huygens' brief van 10 februari 1644 (3462).

Samenvatting: Geïnspireerd door de gedichten van Huygens zendt Ban hem op zijn beurt twee gedichten, beide ter ere van Utricia Ogle. Daarnaast verzoekt hij Huygens het meegezonden Nederlandse lied van eigen hand aan Utricia te willen geven, en hem daarover zowel haar als Huygens' eigen mening te geven.

Bijlagen: 1. 'In effigiem ... Utriciæ Ogle' (Ban 1644; gedicht); 2. 'Op de affbeeldingh van Joufrouw Ogle' (Ban 1644; gedicht); 3. Nederlands lied op de tekst van het Nederlandse gedicht (Ban 1644).

Bans laatste brief aan Huygens. Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 20x30cm, a | -; apograaf); nr. 36: Bijlage 1-2 (dubbelvel, 19x29cm, ac | -; apograaf).

Vroegere uitgaven: Vloten 4, pp. 263-265: onvolledig (<Sub alis ... nostram.>, <Tu igitur ... quod potui.>, <Heroinæ nostræ ... communica.>); pp. 264-265: bijlage 1 en 2 volledig.

— Jonckbloet 1882, [Ban] nr. 21, p. CXXVII: onvolledig (<perplacet quod ... resumpta significabo.>).

— Worp 3, nr. 3465, p. 462: onvolledig (<Unde et ... resumptâ significabo.>, <Heroinæ nostræ ... occasionem significa.>), rest samengevat.

Namen: Apollo; Jacob van Campen; Giovanni Battista Doni; Marin Mersenne; Utricia Ogle; Varro.

Titels: 'In natalem Jacobi van Campen' (Huygens 1644; gedicht); 'In effigiem ... Utriciæ Ogle' (Huygens 1644; gedicht).

Glossarium: cantus (gezing); ; , 846@J" J` H (muzikaal); resona (lied).

Transcriptie

Vir nobilissime,

Si nunquam peccat amicitia rationi innixa et amico obsequentissima, rectissimè factum estimo quod tam liberè iudicium tuum de rebus meis exquiram measque operas extemporaneas proponam. Quod si et igniculi mei te inflammarint flagrantemque effecerint, magis gaudeo, ut de tuis ignibus magis calere quæam, qui, ¹crassissimo sub aëre natus, mihi quæ soli relictus, tepescere, nedum flaccescere, videor.

²Est deus in nobis, agitante calescimur ³illo, inquit ille. Ego autem secundus post te. O cœlestes flammas tuas et divina carmina! Quibus me, vel congelatum, adèd incendere valuisti, ut calorem cohibere non potuerim. Nempe tam dexterè versificatus es, ut maximè appositum lemma Architectis, natalitio carmine Campenium delineans, exhibueris; verissimamque ideam J-H : , 846@JVJOH heroinæ, nihil 6` : : "J@H B@<OD@Ø habentem, Musis ipsis delineaveris. Si igitur non est quærenda penula homini qui virtutem habet, ut Varro pronunciavit, injustè eam olivis fœcundissimis missam æstimaverim. ⁴Ipsaque toga non cordylæ sed thynno; non pueris, sed viris debetur. Omnia verò tibi vel ipse Apollo debet, quanto magis Apollinis mystæ. Post te autem, et sub alis tuis, poëtaster ad Apollinem venio, vel ad Apollinis filiam heroinam nostram; tuisque flammis plusculum calens, ardere non nequeo. Tu itaque meos versus tuo excipe patrocínio, et heroinæ nostræ offer, uti et cantum ipsum eodem furore natum. In quibus omnibus plus æstimari velim quod volui quam quod potui, quippe qui nil libentius in scenâ vitæ quam tyronem agere malim, ut animo, discendi cupidissimo et nunquam saturo, quantum pote satisfaciam. Unde et perplacet quod Magistrum Francum excitaveris jam nimium discipulo se subtrahentem. Quidquid porrò in Doni libris tibi oportunum videro, lectione resumptâ

---

1. Huygens aan Ban, 10 februari 1644 (2462): '..., tam crasso sub aëre, et in hæc tempora nati sumus, ...'

2. Ovidius, *Ars amatoria*, III, 549: 'Est deus in nobis, et sunt commercia cæli.'

3. <illo> autograaf.

4. Huygens aan Ban, 10 februari 1644 (3462): 'Sin secus iudicas, non intercedo quin cordylis togam, pænulam olivis missam putes.'

significabo. Tuaque beneficia in me collata, Patrone optime, constantissimo amore atque obsequio demereri non desinam. Vale. Harlemi, XV Februarii MDCXLIII.

⁵Tuus servus
Jo. Alb. Bannius, 15/2/1644.

Heroinæ nostræ adjunctam resonam Belgicam, si placet, comunica; et quid tibi, illique de his videatur, per occasionem significa.

Bijlage 1

In effigiem incomparabilis heroinæ Utriciae Ogle.

Utriciam quicumque voles cognoscere Nympham,
Non opus est oculis hancce videre tuis.
Auribus arrectis tantum auscultato canentem,
Sic erit ingenio notior illa tuo.
Mentem voce refert, fidibus vultumque canoris,
Corporis et gestum, cui decor omnis inest.
Quam pictura refert, tantum est viventis imago
Mortua, nil dicens, umbraque sola Deæ.
Mentis ab internis resonat penetralibus omnis
Gratia, quæ veram detegit Utriciam.
Hanc pingent omnes frustra: nam sola se ipsam
Voce, manuque loquens pingere Nympha valet.

13 Februarii 1644.

Bijlage 2

Op de affbeeldingh van Joufrouw Ogle.

Wil je Jonkvrouw Ogle kennen,
Ogen heb je niet van doen:
Laet haer stem u ooren mennen,
U verstandt zal haer bevroe'n.

Stemzangh moet haer geest vertoonen,
En het snaerspel haer gezicht;
Met 't gebaer van 't lichaem schoone,
Dat de eerglans heel verlicht.

Alle schilderij is loogen,
En het maelen van penseel:
Want haer leeven werdt getoogen
Uijt des ziels verhoolen deel.

Laet vrij alle schilders malen,

---

5. Kwalificatie, ondertekening en postscriptum autograaf.

't Is maar rook en windt en niet:
Ogle moet haerzelve vertaelen
Met haer stem, en spelend liedt.

13 Februarii 1644.

Vertaling

Edele heer,

Als de vriendschap, gebouwd op rede en een vriend toegewijd, nooit een misstap begaat, acht ik het juist gehandeld dat ik zo vrijuit uw oordeel over mijn aangelegenheden vraag en u mijn laatste werk voorleg. Als ook mijn vuurtjes u verwarmen en doen branden, verheugt mij dat des te meer, omdat ik mij ook meer aan uw vuren kan warmen, ⁶ik die, geboren onder een dikke hemel en overgelaten aan mijzelf, niet meer dan lauw schijn te worden, ja zelfs geheel schijn te verwelken.

⁷'Er is een God in ons,' en wanneer hij zich roert worden wij warm, zegt ⁸hij. Maar ik ben de tweede na u. O, hemelse vlammen van u en goddelijke gezangen! Waarmee u mij, zelfs in mijn verijsde toestand, zo zeer hebt weten aan te steken, dat ik de warmte niet heb kunnen tegenhouden. Want u kunt alles zo goed in verzen uitdrukken, zoals u hebt laten zien met uw bijzonder treffend ⁹gedicht voor de architecten, dat [Jacob van] Campen door middel van een verjaardagslied uittekent, en u met het waarachtige ¹⁰beeld van 'de muzikale' heldin, zonder één 'zwakke frase,' als voor de Muzen zelf, hebt geschetst. ¹¹Als dan niet de regenmantel mag ontbreken voor iemand met deugd, zoals Varro het zei, zou ik het verkeerd hebben gevonden dat die naar de dikke olijven was gezonden. Die mantel is niet bestemd voor een klein tonijntje maar voor een grote tonijn; hij is niet voor kinderen, maar voor grote mannen. Maar zelfs Apollo is u alles verschuldigd, en zoveel te meer de volgelingen van Apollo. Maar nu kom ik, na u en onder uw vleugels, als rijmelaar tot Apollo en tot onze ¹²heldin, Apollo's dochter; en door mij een beetje te warmen aan uw vlammen, kan ik alleen maar zelf gaan branden. Plaats dus mijn ¹³gedichten onder uw bescherming, en bied ze onze heldin aan, zoals ook het lied zelf, uit dezelfde hartstocht ontstaan. En ik zou willen dat er meer gelet wordt op wat ik heb willen doen, dan op wat ik heb kunnen doen, ik die immers niets liever doe in het toneel des levens dan leerling te zijn, opdat ik mijn geest, hongerig naar kennis maar nooit verzadigd, zoveel mogelijk tevreden stel. Daarom bevalt het goed dat u de Franse ¹⁴meester hebt wakker geschud die zich te zeer van zijn ¹⁵leerling aan het afwenden was. Wat ik verder nog aan geschikts voor u in de ¹⁶boeken van [Giovanni Battista] Doni zal zien, zal ik u meedelen als ik de lezing ervan heb hernomen. En ik zal niet ophouden, goede beschermer, uw gunsten jegens mij door voortdurende vriendschap en toewijding te blijven verdienen. Vaarwel. Haarlem, 15 februari 1644.

Uw dienaar,
Joan Albert Ban.

Overhandig, alstublieft, bijgevoegd Nederlands lied aan onze heldin en laat mij bij gelegenheid weten wat uw en haar mening daarover is.

---

6. Huygens aan Ban, 10 februari 1644 (3462): 'Wij zijn namelijk onder een zo dikke lucht geboren, ...'

7. Ovidius, *Ars amatoria*, III, 549: 'Er is een god in ons, en wij hebben omgang met de hemel.'

8. Ovidius.

9. 'In natalem Jacobi van Campen' (Huygens, 8 februari 1644; *Gedichten* 3, pp. 287-288).

10. 'In effigiem ... Utriciæ Ogle' (Huygens, 8 februari 1644; *Gedichten* 3, p. 287).

11. Huygens aan Ban, 10 februari 1644 (3462): 'Als u anders oordeelt, kan ik er geen bezwaar tegen maken dat u het houdt voor een overkleed voor de tonijntjes of voor een regenmantel die naar de olijven is gezonden.'

12. Utricia Ogle.

13. 'In effigiem ... Utriciæ Ogle', 'Op de afbeelding van Joufrouw Ogle' (beide Ban, 13 februari 1644).

14. Marin Mersenne.

15. Ban.

16. Giovanni Battista Doni, *Compendio del trattato* (1635) en *Annotazioni sopra il compendio* (1640).

Bijlage 1

Op het portret van de ongelovelijke heldin Utricia Ogle

Voor ieder die de nymf Utricia wil leren kennen,
Is het niet nodig haar met uw ogen te aanschouwen.
U moet slechts met gespitste oren naar haar luisteren wanneer ze zingt,
Zo zal haar geest beter bekend zijn aan de uwe.
Zij beschrijft haar geest met de stem, en haar gezicht met melodieuw snarenspeel,
En haar lichaamshouding, waarin slechts schoonheid is.
Wat het schilderij afbeeldt, is slechts van de levende een beeld
Zonder leven, woordenloos, en slechts een schaduw van de godin.
Vanuit de binnenste ingewanden van haar geest klinkt
Alle gratie, die de ware Utricia onthult.
Haar zullen zij allen vergeefs schilderen, want slechts sprekend
Met de stem en met de hand kan de nymf zichzelf schilderen.

CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
AAN JOAN ALBERT BAN [HAARLEM]
10 FEBRUARI 1644
3462

Antwoord op Bans brief van 5 februari 1644 (3460).

Samenvatting: Huygens meldt dat hij nog niet op Bans lied (*Dic mihi, bone Jesu*) heeft kunnen ingaan bij gebrek aan goede zangers. Hij zendt twee gedichten: één op Jacob van Campen en één op Utricia Ogle. De boeken van Doni zal hij doorsturen naar Mersenne.

Bijlagen: ‘In effigiem [...] Utriciæ Ogle’ (Huygens 1644; gedicht); ‘In natalem Jacobi van Campen’ (Huygens 1644; gedicht).

Door Ban beantwoord op 15 februari 1644 (3465).

Datering: Links bovenaan het klad staat ‘12 Februarii 44,’ bij de ondertekening ‘IV Id. Febr.’ (10 februari).

Primaire bronnen: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIV, nr. 353, fol. 436r: ontwerp (autograaf).

— Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLV, nr. 353, fol. 126v-127r: later afschrift naar ontwerp (Constantijn [V] Huygens).

Vroegere uitgaven: Worp 3, nr. 3462, p. 461: samenvatting.

Namen: Jacob van Campen; Giovanni Battista Doni; Marin Mersenne; Utricia Ogle; Venus; Vitruvius.

Titel: *Annotazioni sopra il Compendio* (Doni 1640); *Compendio dell trattato* (Doni 1635); *Dic mihi, bone Jesu, quæ sunt plagæ istæ* (Ban; à 4).

Glossarium: cantio (lied).

Transcriptie

Bannio.

¹12 Februarii 44.

Vir amplissime,

De cantione sacrâ quam dono dederas, quod distulerim judicare, fecit facitque penuria cantorum, qui nimis quam pauci hic ad salivam meam. Planè ut de terrâ viventium egressurus sim, expers multarum rerum quas in musicis gustare aveam, ²ne dum satur. Scilicet tam crasso sub aëre, et in hæc tempora nati sumus, quæ tu tamen pro virili corrigis et emendas incomparabili industriâ, sive theoriam vides sive praxin.

Benè verò sit animo tam sui semper et ubique compoti, qui et inter pocula saturis Romulidis dium poëma propinare valet impetu admirando. Debebam ego istius modi Saturnalibus interesse; et viverem lubentius, neque tam splenicè. Interim vide ut eminus quoque incaluerim mero tuo vel Hippocrene.

Campenii natales, hactenus ignotos mihi, non potui committere post te ut sinerem indictos. ³Ei hujus quidem epigrammatis ad architectos lemma spectat.

Addo alterum musici argumenti, atque, ut ajunt, commatis minus invenusti, in effigiem J-H : @LF46TJVJOH heroinæ, coram tibi oculis auribusque usurpatæ. Iisdem illam sensibus tuis si sic quodammodo repræsentò, felici astro verificatus sum. Sin secus judicas, non intercedo quin ⁴cordylis togam, pænulam olivis missam putes.

---

1. KA XLV: datering ontbreekt.

2. KA XLV: <nedum>.

3. KA XLV: <Et>.

4. Martialis, *Epigrammata*, XIII, 1, 1-3: ‘Ne toga cordylis et pænula desit olivis, | Aut inopem metuat sordida blatta famem, | Perdite Niliacas, Musæ, mea damna, papyros.’

Doni libros primâ datâ opportunitate Mersenno tradendos curabo. Præmisi epistolam quam postremam ad me scribis, ut semel quærere à me desuescat qualium te promissorum sæculo posterisque reum facias. Ecquid in Doni scriptis lectione tuâ, vel nostrâ saltem, dignum repereris, gratum erit si per occasionem significes.

Gratius et gratissimum si me amare pergis, ut mereri videor, nempe quia hactenus amasti. Vale. Hagæ-Comitis, IV Idus Februarias MDCXLIV.

Tuus
C.H.

Bijlage 1

In natalem Jacobi van Campen, qui est 2 Februarii,
ad Joannem Albertum Bannium.

Campius oppressi vindex sub nube Vitruvi
Inter, ain, Februas extulit ora faces?
Nil magis appositum est. Edendus luce corusca,
Qui lucem terris redderet, ille fuit.
Adde quod expurgaturo tot sordibus ævum
Lustrica decreta est februata dies.

⁵Tum et ibidem.

Bijlage 2

In effigiem nobilis heroinæ Utriciæ Ogle, τ-ς μελικωτάτης.

Hos oculos, illam cœlesti fornice frontem,
Hoc nasi decus, hoc oris, et hasce genas
Aspicias, hoc ebur eximii tornatile colli,
Has Veneris, niveum tuber utrumque, pilas?
Ne pete de tacito divinum guttere carmen:
Omne quod intuitu percipis, harmonia est.
Tanta simul sumptis regnat concordia membris,
Nullus ut accedat Musicus hisce tonis.
Nec te falle tamen; nil vulgo dicimus: illud
Non omni temere personat aure melos.
Is modò, qui Cœli harmonicos per inane rotatus,
Vel tacitam in terris audiet Utriciam.
Jam spectatores oculos ubicumque exerce;
Auscultatores hic quoque, lector habe.

8 Februarii, in lectulo.

---

5. = 8 Februarii, in lectulo.

Vertaling

Aan Ban.

12 februari 1644.

Edele heer,

Dat ik het heb uitgesteld om een oordeel te geven over het geestelijk ⁶gezag dat u mij ten geschenke hebt gegeven, kwam en komt door het gebrek aan zangers, die hier zo weinig talrijk naar mijn smaak zijn. Het is duidelijk dat ik de aarde van de levenden zal verlaten, met ontbering van tal van zaken die ik in de muziek graag zou smaken, maar waarvan ik nog niet verzadigd ben. Wij zijn namelijk onder een zo dikke lucht geboren en in deze tijden, die u toch naar uw aandeel als man verbetert en corrigeert, met een onvergelijkbare ijver, zowel wat betreft de theorie als de praktijk.

Het moge echter goed gaan met uw geest die zichzelf altijd in de hand heeft en die nog tussen de gastmalen de verzadigde afstammelingen van Romulus een goddelijk gedicht kan toedrinken met bewonderenswaardige inzet. Ik zou ook bij dergelijke Saturnalia aanwezig moeten zijn, en ik zou dan vergenoegd leven en niet zo zwartgallig. Ondertussen ziet u maar hoe ik mij van een afstand heb gelaafd aan uw zuivere bron, ja de ⁷Paardenbron.

De verjaardag van [de heer Jacob] van Campen, mij tot nu toe onbekend, heb ik, nadat u mij daarop opmerkzaam hebt gemaakt, niet zonder woorden voorbij kunnen laten gaan. Het bijgevoegde ⁸epigram op de architecten heeft op hem betrekking.

Ik voeg er nog een ander ⁹gedicht aan toe, op een muzikaal onderwerp en, zoals ze zeggen, van een minder onbeholpen opzet, namelijk op de beeltenis ¹⁰van de muzikale heldin, die u ook met ogen en oren hebt mogen aanschouwen. Als ik u haar enigszins op dezelfde wijze voor de geest kan brengen, heb ik het gedicht onder mijn gelukkig gesternte geschreven. Als u anders oordeelt, kan ik er geen bezwaar tegen maken ¹¹dat u het houdt voor ¹²een overkleed dat naar de tonijntjes, of voor een regenmantel die naar de olijven is gezonden.’

De ¹³boeken van [Giovanni Battista] Doni zal ik per eerste gelegenheid aan [pater Marin] Mersenne doorsturen. Ik heb uw laatste ¹⁴brief al aan hem doorgezonden, opdat hij voor altijd afleert aan mij te vragen of welke zaken, beloofd aan deze tijd en het nageslacht, u zich heeft verplicht. Als u in de geschriften van Doni iets tegenkomt wat uw of misschien ook onze aandacht waard is, zal ik dankbaar zijn als u dat bij gelegenheid zult laten weten.

Nog groter zal mijn dank zijn als u mij in uw vriendschap behoudt, die ik schijn te verdienen, omdat u die tot nu toe steeds hebt getoond. Vaarwel. Den Haag, 10 februari 1644.

Uw
Constantijn Huygens.

---

6. *Dic mihi, bone Jesu, quæ sunt plagæ istæ?* (Ban 1644).

7. Of Hippokrene, de bron op de Helicon waaruit de Muzen dronken.

8. ‘In natalem Jacobi van Campen’ (Huygens, 8 februari 1644; Gedichten 3, p. 287-288).

9. ‘In effigiem ... Utriciæ Ogle’ (Huygens, 8 februari 1644; Gedichten 3, p. 287).

10. Utricia Ogle.

11. Martialis, *Epigrammata*, XIII, 1, 1-3: ‘Opdat niet *de tonijntjes een overkleed en de olijven een regenmantel* ontberen, | Noch de vunzige kakkerlak knagende honger moet vrezén, | Neem, Muzen, op mijn rekening, papyrus uit de Nijl.’

12. Namelijk inpakpapier.

13. Giovanni Battista Doni, *Compendio dell trattato* (1635) en *Annotazioni sopra il Compendio* (Rome 1640).

14. Ban aan Huygens, 5 februari 1644 (3460).

Bijlage 1

Op de verjaardag van Jacob van Campen, die op 2 februari valt,
aan Joan Albert Ban.

Heeft Van Campen, de bevrijder van de onder nevel verdruchte Vitruvius,
Werkelijk onder de sterren van Februari het eerst zijn gezicht laten zien?
Niets is toepasselijker. Hij moest geboren worden bij bliksemlicht,
Die de aarde het licht terug zou geven.
Voeg daaraan toe dat voor hem die dit tijdvak zou reinigen van zoveel onreinheid
Een reinigingsdag, een zuiveringsdag is vastgesteld.

8 februari [1644], in bed.

Bijlage 2

Op de afbeelding van de muzikale heldin Utricia Ogle

Ziet gij deze ogen, de hemelse boog van dit voorhoofd,
Deze schoonheid van neus en mond, deze wangen,
Het wendbaar ivoor van haar hals,
De haren van Venus, blond en vol tegelijk?
Vraag niet van de stille keel een goddelijk gezang:
Alles wat gij in gedachten ervaart is harmonie.
Zoveel eendracht bestiert deze beheerste leden,
Dat geen musicus zich bij deze tonen voegt.
Maar vergis u niet; wij zeggen het niet zomaar:
De melodie klinkt niet in ieders oor.
Hij slechts die hoort hoe de hemellichamen door de leegte draaien,
Kan op aarde de zwijgende Utricia beluisteren.
Daarom, gebruikt uw ogen als kijkers, overal,
Lezer, heb ze hier ook als luisteraars.

[8 februari 1644, in bed]

JOAN ALBERT BAN (HAARLEM)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
5 FEBRUARI 1644
3460

Antwoord op Huygens' brief van 30 januari 1644 (3455).

Samenvatting: Ban is aangenaam verrast weer iets van Huygens te horen. Hij beklagt zich opnieuw over het wijd en zijd verbreide onbegrip dat hij telkens ondervindt. Hij geeft nog eens zijn muzikale uitgangspunten, die hij in de *Institutiones musicæ* publiek zal maken. Hij vraagt Huygens om een reactie op zijn vierstemmig lied *Dic mihi, bone Jesu* en zendt hem, naast de van Mersenne geleende boeken, een lied op de verjaardag van Jacob van Campen.

Bijlage: lied op de verjaardag van Jacob van Campen (Ban 1644; gedicht en muziek); *Compendio del trattato* (Doni 1635); *Annotazioni sopra il compendio* (Doni 1640).

Door Huygens uiterlijk 8 februari 1644 ontvangen en beantwoord op 10 februari 1644 (3462).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 20x32cm, abc | -; apograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, [Ban] nr. 30, pp. CXXVI-CXXVII: onvolledig (<Atque nunc ... et decantatum.>).

— Waard 13, nr. 1250, p. 23: onvolledig (<Atque nunc ... usui asservo.>).

— Worp 3, nr. 3460, pp. 460-461: onvolledig (<Atque nunc ... sit comes.>).

Namen: Apollo; Jacob van Campen; Giovanni Battista Doni; Guillaume Dumanoir; Marin Mersenne.

Plaats: Italië.

Titels: *Dic mihi, bone Jesu* (Ban 1643); 'Institutiones musicæ' (Ban).

Glossarium: cantio (lied); circulus (toonladder); componere (componeren); concentus (samenklank); decantare (zingen); instrumentum pulsatile (slaginstrument); intervallum (interval); modulamentum (melodie); musicus (muzikaal); rythmus (ritme); tympanum (trommel); vox (stem).

Transcriptie

Vir nobilissime,

Vehementissimè gavisus sum visis tuis literis, quæ ¹hâctenus apparuerunt ut rari nantes in gurgite vasto. Nam tempestatis oborientis ratio, nubibus, nebulis, nivibus, glacie, aliisque incommoditatibus effervescentis, legem quandam calamo posuisse videbatur. Sed tempore superamus omnia mala, hyememque proximum ver, imò æstas secutura jam è limine propellere videntur. Calere incipio, ut Muis magis serviam, et quisquis flammulas has plus promovet, magis benefacit. Hoc, quia tuæ naturæ est, nempe et genii et ingenii tui, maximè me dilectat. Cujus rei argumentum ex calce literarum tuarum non otiosus collegi, ²dum rogas, si quid in musicis faciam, tibi, ut homini quam imperito, ita maximè curioso, non subtraham. Putasne me tuæ (liceat dicere) fictæ, ne dicam ementitæ, imperitiæ aliquid documenti afferre posse? Jam mihi in musicis nil scire videor, præcipuè cum audio omnes disputantes, definientes, et quasi digito monstrantes, si quid musicum imaginationem subit, adè ut secundis aut tertiis conceptibus curisque nullus locus dari queat. Sed quamdiu in istis nugis versabitur mens humana, semper veritatis amica, semperque opinionis mancipium? Convoca totam antiquitatem et præsens sæculum, audi opiniones: quid inde referes? Nil enim certi habes, vel capis ex omnibus. Quis audeat definire quod certum non est? Imò quis timeat definire quod certum est. Si nil certum definitur, nil statuitur, nil infertur, nil expeditur.

Sed age, et vel ex absurdo loquamur, audendum est mihi aliquid veluti Apollini ex tripode. Disputent alii, hic sensu, ille ratione (âFJ, D@< BDFJ, D@<): nisi utroque duce ambulet, Philomusus errorem non evadet. Dum non solum 'quot capita, tot sententiæ,' 'quot homines, tot judicia,' sed totidem umbræ et nugæ erunt,

---

¹ <hactenus>.

² Huygens aan Ban, 30 januari 1644 (3455): 'Si quid in musicis moves aut promovet, non gravaberis, opinor, significare homini earum rerum quam imperito tam curioso.'

quarum jam me tædere incipit. Sed heus! audi me velut ³ex tripode. Hæc certa esse assevero in musicis, vel naturâ ipsâ adstipulante. | b |

Sonituum uti certissima origo est ex sonantium corporum percussionibus, intervallorumque origo ex corporum percussorum proportionibus, ita vis motrix illis inest, nobis harum rerum consideratione nascenda distinguendaque. Et quia quod primò nascitur, primò etiam aptum est ad operandum; deinde verò quod nascendo consequitur, id secundo loco ad agendum efficax est; hinc de cæteris rebus musicis pari modo æstimandum est. Unde definitio primam vim motricem musicæ esse in singulorum sonituum percussionibus variis, earumque vario numero. Unde fit rythmus musicus, quæ vis in tympanis aliisque pulsatilibus instrumentis percipitur. Secunda vis motrix est in intervallis sonituum eorumque proportione variâ; tertia in circulo variis constitutionibus; quarta in oratione, seu sermone decantato.

Hæc vis musicæ ⁴primaria, id est prior et major, est in modulamento unius vocis; ⁵secundaria, seu posterior et minor, in concentu, quippe qui delectationem potius affert ex concordia vocum, quam motum animi ex intervallis sonituum, quæ uni et cuique voci solitariæ conveniunt. Concentum quod attinet, unica lex est concordia vocum, ne auris ipso cantu concentuque mulcenda offendatur ex discordia nima vel importuna.

Disputent nunc omnes, et quidquid somniare placet ingeniosissimè commententur. Nihil sine his principiis in re musicâ efficient. À scopo ipso viâque regiâ semper erraturi, nisi hæc fila secuti à suis se labyrinthis liberaverint. Hisce principiis insistens pergo in studiis meis, variaque opera paro. Atque nunc brevem discursum de incertitudine rei musicæ, ut apud veteres fuit, ut hodie in usu est, conscribo. Hæc paucula principia ad certitudinem eruendam adjecturus, singulorum clarissimam et accuratissimam explicationem in ‘Institutionibus musicis,’ brevi prælo dandis, promittens. Hoc modo hominum varia judicia adhuc semel tentabo, deinceps negligam.

Sed ubi triarii Gallici? Ubi Dux et Antesignanus Manourii? Forte libris Doni, ad Mersennum remissis, | c | excitabuntur. Exemplaria jam mihi ex Italiâ transmissa sunt, quæ amicorum usui asservo.

Sed cur, virorum optime et Mæcenas integerrime, tuam de transmissâ nuperâ quatuor vocum cantione meâ (*Dic mihi, bone Jesu, quæ sunt plagæ ⁶istæ*, etc.) ⁷sententiam non dicis? Aut si quid displicet, non mones?

Addo hic carmen Belgicum, simul et musicum, in natali Domini Campenii nostri à me mediæ horulæ spatio compositum, scriptum, et decantatum, dum mensæ meæ assideremus, et calicem destinatum, ⁸sanitatis tuæ votum, animitus litaremus.

Meditor omnis musicæ meæ editionem, si Deus et vita sit comes. Interea me amare perge et à Campenio nostro etiam plurimum salve. Vale. Harlemi, V Februarii MDCXLIII.

⁹Tuus servus
Jo. Alb. Bannius, 5/2/1644.

Vertaling

Edele heer,

Ik heb mij zeer verheugd bij het zien van uw brief, die hier verscheen als een eenzame zwemmer in een woeste draaikolk. Want een portie van opkomend slecht weer, verstikkend door wolken, nevels, sneeuw, ijs en andere ongemakken, schijnt min of meer zijn wil aan de pen te hebben opgelegd. Maar met de tijd overwinnen wij alle nood, en de naderende lente, ja zelfs de zomer die daarop zal volgen, schijnt de winter al de deur uit te hebben gejaagd. Ik begin al weer warm te lopen, zodat ik de muzen beter kan dienen en iedereen die deze vlammen meer aanblaast, doet nog meer goed. Omdat dit uit uw natuur voortkomt, ja uit uw genie en vernuft,

---

³. <et>.

⁴. <primaria, id est> autograaf.

⁵. <secundaria seu> autograaf.

⁶. <iste>, maar dat lijkt hier onwaarschijnlijk.

⁷. <sententiam tuam>.

⁸. Slot-s autografisch toegevoegd.

⁹. Kwalificatie en ondertekening autograaf.

verheugt mij dat zeer. Het bewijs daarvoor heb ik, zeker niet werkeloos, uit het einde van uw brief gehaald, ¹⁰waar u vraagt of ik, als ik iets op muzikaal gebied presteer, u, als een man even onkundig als leergierig, ja buitengewoon nieuwsgierig, dat niet wil onthouden. Maar meent u dat ik uw (als u mij toestaat dat te zeggen) geveinsde, om niet te zeggen voorgelogen onkundigheid enig geschrift tot lering kan toezenden? Ik schijn op het gebied van muziek niets te weten, vooral als ik al die tegensprekers en schoolmeesters hoor en diegenen die als het ware met de vinger wijzen wanneer iets muzikaals in de plaats komt van de inbeelding, zozeer dat er geen plaats meer kan zijn voor een tweede of derde formulering of afweging. Maar hoelang nog zal de menselijke geest verkeren in deze beuzelarijen, altijd vriend van de waarheid, maar tegelijk slaaf van de loze mening? Roep de gehele Oudheid op en deze eeuw, en hoor de meningen aan; wat maakt u daaruit op? Niets zekers hebt u uit dit alles of kunt u eraan ontlennen. Wie durft iets vast te stellen wat niet zeker is? Men vreest zelfs te definiëren wat zeker is. Maar als niets zekers is gedefinieerd, wordt er niets vastgesteld, niets afgeleid, niets tot stand gebracht.

Maar vooruit, al spreken wij *ex absurdo*, ik wil graag wat zeggen als Apollo op de driehoek. Laten anderen maar redetwisten, deze vanuit het gevoel, gene vanuit het verstand (het laatste het eerste): ‘Als hij niet onder dubbele geleide [namelijk van gevoel en verstand] voortgaat, zal de kunstminnaar de fout niet vermijden.’ Maar dat is niet alleen ‘zoveel hoofden, zoveel zinnen,’ het zijn ook schimmen en beuzelarijen, die mij nu aardig de keel beginnen uit te hangen. Maar ach! Luister naar mij als op de driehoek. Ik verzeker u dat wat volgt vaststaat op het gebied van de muziek, want het wordt ingegeven door de eigen natuur ervan.

Zo zeker als het is dat de oorsprong van geluiden voortkomt uit de percussies van klinkende lichamen en die van intervallen uit de verhoudingen van de lichamen die deze percussies voortbrengen, zo zeker is het dat daarin de ontroerende kracht ligt, die voor ons door de beschouwing van deze zaken moet ontstaan en moet worden onderscheiden. En omdat wat het eerst ontstaat, ook het eerst in staat is om tot uitwerking te komen, vervolgens echter wat uit het eerste voortkomt, is dit laatste pas in tweede instantie in staat om werkzaam te zijn. Daarna moeten de andere muzikale zaken op gelijke wijze worden bekeken. Daarom stel ik vast dat de eerste ontroerende kracht van de muziek gelegen is in de verschillende percussies van de afzonderlijke geluiden en de verschillende aantallen daarvan. Daaruit ontstaat het muzikaal ritme, welke kracht wordt waargenomen bij trommels en andere slaginstrumenten. De tweede ontroerende kracht is gelegen in de intervallen van de geluiden en de verschillende verhoudingen daarvan; de derde in de verschillende samenstellingen van de toonladders; de vierde in de voordracht, ofwel de gezongen tekst.

Deze primaire kracht van de muziek, dat wil zeggen, de eerste en de belangrijkste, ligt in de melodie met één stem; de secundaire ofwel de latere en minder belangrijke, in de samenklank, die eerder een behagen teweeg brengt door de harmonie tussen de stemmen dan het ontroeren van de ziel door de intervallen van de geluiden, die bij één stem of elke stem afzonderlijk behoren. Wat de samenklank betreft is de enige wet die van de harmonie tussen de stemmen, opdat niet het oor, dat door de melodie zelf en de samenklank moet worden gestreeld, gekwetst wordt door een te grote en ongepaste disharmonie.

Laten ze allemaal nu maar wat redeneren en laten ze wat ze willen dromen als geleerd commentaar geven. Maar ze kunnen in de muziek zonder deze uitgangspunten niets uitrichten. Ze zullen steeds de weg naar het doel en de gulden weg kwijtraken, als ze zich niet, door deze leidraad te volgen, uit hun doolhoven hebben weten te bevrijden. Met deze uitgangspunten steeds in gedachten ga ik door met mijn studies en bereid ik verschillende werken voor. Ik schrijf nu ook een korte verhandeling over de onkunde die nu heerst met betrekking tot de muziek, zoals die bij de Ouden bestond. Ik zal deze weinige uitgangspunten om meer zekerheid te verkrijgen naar voren brengen, terwijl ik een duidelijke en nauwkeurige uitleg van de afzonderlijke [uitgangspunten] vooraf zal geven in het ‘Zangh-bericht,’ dat ik binnenkort aan de drukkers zal toevertrouwen. Op deze manier zal ik verschillende tot nog toe gegeven oordelen nogeens beproeven, en vervolgens negeren.

Maar waar blijven de Franse keurtroepen? En waar blijft de aanvoerder en hoofdofficier [Guillaume] Dumanoir? Misschien zullen ze door de ¹¹boeken van [Giovanni Battista] Doni, nu aan Mersenne

---

¹⁰. Huygens aan Ban, 30 januari 1644 (3455): ‘Als u iets op het gebied van de muziek teweeg of vooruit brengt, wilt u, denk ik, wel zo vriendelijk zijn dat te laten weten aan iemand die in deze zaken even onkundig als leergierig is.’

¹¹. Giovanni Battista Doni, *Compendio del trattato* (Rome 1635); *Annotazioni sopra il compendio* (Rome 1640).

teruggezonden, worden geïnspireerd. Er zijn mij al exemplaren direct uit Italië gezonden, door tussenkomst van vrienden.

Maar waarom, edele heer en Mæcenas, zegt u mij niet uw mening over het door mij vervaardigde vierstemmige lied (*Dic mihi, bone Jesu, quæ sunt plagæ istæ?*) dat ik u onlangs zond? En waarom waarschuwt u mij niet als het u niet bevalt?

Ik voeg nog een Nederlands lied bij, ook met muziek, op de verjaardag van onze vriend de heer [Jacob] van Campen, door mij in de tijd van een half uurtje gecomponeerd, neergeschreven en gezongen, terwijl wij aan tafel waren gezeten en van harte een beker speciaal gewijd aan uw gezondheid leegdronken.

Ik denk aan een uitgave van al mijn muziek, als God en het leven mij dat gunnen. Zet intussen uw vriendschap jegens mij voort en wees ook door onze Van Campen van harte gegroet. Vaarwel. Haarlem, 5 februari 1644.

Uw dienaar
Joan Albert Ban.

CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
AAN JOAN ALBERT BAN [HAARLEM]
30 JANUARI 1644
3455

Samenvatting: Huygens vraagt Ban hem de boeken van Doni [*Compendio* (1635) en *Annotazioni* (1640)], indertijd [1641] van Mersenne geleend, terug te sturen. Tevens vraagt hij op de hoogte gehouden te worden van Bans vorderingen op muzikaal gebied.

Door Ban beantwoord op 5 februari 1644 (3460).

Primaire bronnen: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIV, nr. 350, fol. 432r: afschrift (autograaf).

— Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLV, nr. 350, fol. 125v: later afschrift naar afschrift (Constantijn [V] Huygens).

Vroegere uitgaven: Worp 3, nr. 3455, p. 459: samenvatting.

— Waard 13, nr. 1248, p. 21: onvolledig (<Amplissime Domine ... instantis denique>), met datum 31 januari 1644.

Namen: Giovanni Battista Doni; Marin Mersenne.

Titels: *Compendio del trattato* (Doni 1635); *Annotazioni sopra il compendio* (Doni 1640).

Glossarium: musica (muziek).

Transcriptie

Bannio.

¹Proprie Calendas Februarias 44.

Amplissime Domine,

Aliquoties distuli, mox neglexi, planè tandem oblitus sum Doni libros, non dono tibi nec mihi datos, sed commodatos Mersenni ²nomine, repetere. Facio id nunc impulsu Domini, pluries eâ me de re compellantis, et instantis denique seriò et acriter. Quare te ne remittere ad me differas, etiam atque etiam rogo, istud verò ardentius et ex animo, non formulâ, ut me ames

verè tuum
C.H.

Si quid in musicis moves aut promoves, non gravaberis, opinor, significare homini earum rerum quam imperito tam curioso.

---

¹ KA XLV: datering ontbreekt.

² KA XLV: <libros> in plaats van <nomine>.

Vertaling

Aan Ban.

30 januari 1644.

Edele heer,

Eerst heb ik het enkele malen uitgesteld, vervolgens even terzijde gelegd en tenslotte heb ik het geheel en al vergeten, om de ³boeken van [Giovanni Battista] Doni, noch aan u noch aan mij ten geschenke gegeven, maar slechts uit naam van [pater Marin] Mersenne ter beschikking gesteld, terug te vragen. Ik doe dat nu op aandringen van deze ⁴heer, die mij verschillende malen met betrekking tot deze zaak heeft aangespoord, en vervolgens met grote en heftige aandrang. Dat u niet wilt wachten ze mij terug te sturen, vraag ik u opnieuw en opnieuw, en wel dringend en vriendelijk, niet uit plicht, opdat u aan mij denkt als

waarlijk uw
Constantijn Huygens.

Als u iets op het gebied van de muziek teweeg of vooruit brengt, wilt u, denk ik, wel zo vriendelijk zijn dat te laten weten aan ⁵iemand die in deze zaken even onkundig als leergierig is.

---

³ Giovanni Battista Doni, *Compendio del trattato* (Rome 1635); *Annotazioni sopra il compendio* (Rome 1640).

⁴ Mersenne.

⁵ Huygens.

GILLES HAYNE (LUIK)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
16 JANUARI 1644
3450

Naar aanleiding van een verloren gegane brief van Huygens aan Van der Burgh, vermoedelijk van eind december 1643.

Samenvatting: Hayne dankt Huygens voor de vriendelijke woorden in diens brief aan Van der Burgh. Als tegenprestatie zendt hij een drietal *concertini musicali* van zijn hand.

Bijlage: drie *concertini musicali* (Hayne).

Waarschijnlijk door Hayne meegestuurd met de brief van Van der Burg aan Huygens van 31 maart 1644 (3490). Door Huygens beantwoord op 16 juni 1644 (3537).

Primaire bron: Londen, Brit. Libr., Ms. Add. 22953, nr. 31, fol. 76: brief (enkelvel, 20,5x31cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Land 1891, pp. 229-230: gedeelte (<La cortessissima ... Vanderburg,>, <E per testimonio ... terzo a penna.>).

— Worp 3, nr. 3450, p. 458: samenvatting.

Naam: Jacob van der Burgh.

Glossarium: concertino musicale (concertino musicale); musica (muziek).

Transcriptie

In hoc signo.

Molt'illustre Signor

Mio Signore e Padrone osservatissimo,

La cortesissima memoria che si compiace Vostra Signoria di far di me nelle lettere che scrive al Signor van der Burg, e l'umanissimo affetto che in esse mostra di portarmi, m'obligano non solo a renderne alla Sua gentilezza infinite grazie, ma a proffessarLe anche (come faccio per mezo di questa, e più coll'animo) incomparabili obligazioni, con esibirLe tutto me stesso, e quanto vaglio per servirLa, e per attestarLe sempre coll'operazioni l'ossequio vivo, che porto alla bontà ed alle virtù singolari della Sua nobil persona, e massime a quella, nella quale Vostra Signoria soavemente si diletta della musica.

E per testimonio di questi miei sinceri e divoti sentimenti mando a Vostra Signoria alligati a questa mia tre concertini musicali, due de' quali sono in istampa sotto parole spiritoali, ed il terzo a penna, con pregarLa efficacemente di gradir cortesemente il tutto, e di darmene segno coll'onor de' Suoi comandi.

E mentr'io mi raccomando alla Sua grazia, priego a Vostra Signoria quella del cielo perfetta, e Le bacio umilmente le mani.

Di Vostra Signoria molt'illustre
umilissimo e cordialissimo servitore
Egidio Hennio.

Di Liege, alli 16 di Gennaro 1644.

Vertaling

↳In dit teken.↳

Edele heer,

De hoogachting die u mij toedraagt in uw ¹brief aan de heer [Jacob] van der Burgh en de toewijding jegens mij die u in deze brief laat blijken, verplichten mij niet alleen om u hartelijk te danken voor uw vriendelijkheid, maar ook om u (wat ik met deze brief doe, en met overgave) mijn verplichtingen jegens u te bekennen, door mijzelf jegens u geheel dezelfde te tonen, en u zoveel ik kan te dienen, en u steeds met daden de toewijding te betuigen, die ik heb voor uw goedheid en uw goede eigenschappen en in het bijzonder daarvoor dat u zoveel genoegen scheidt in de muziek.

En tot getuigenis van mijn oprechte en toegewijde gevoelens zend ik u bijgesloten bij deze brief drie *concertini musicali*, waarvan er ²twee in druk zijn met geestelijke woorden, en ³één in handschrift, met het verzoek dit alles genadiglijk te aanvaarden en mij daarvan blijik te geven door mij te vereren met uw opdrachten.

En terwijl ik mij aan uw genade toevertrouw, vraag ik voor u de volmaakte genade van de hemel en kus u nederig de hand.

Uw nederige en toegewijde dienaar
Gilles Hayne.

Luik, 16 januari 1644.

---

¹ Huygens aan Van der Burgh, eind december 1643? (verloren?).

² Het lijkt hier te moeten gaan om stukken die voorkomen in Haynes bundel *Motetti overo madrigali ... fatti spirituali da un divoto padre della Compagnia di Gesù ... a cinque voci ... Opera seconda* (Antwerpen 1643). Maar het lijkt onwaarschijnlijk dat Hayne delen van de druk (die in stemboeken was) opstuurde. Aannemelijk is het dan dat Hayne een handgeschreven partituur stuurde van de stukken met de oorspronkelijke madrigaalteksten. Hij zal de geestelijke teksten van de Jezuïet wel ongeschikt voor Huygens hebben bevonden.

³ De hier gebezigde uitdrukkin ‘a penna’ (met de pen) lijkt te suggereren dat de voorgaande stukken juist wel in druk waren opgestuurd, maar ik neem aan dat Hayne hier alleen wilde aangeven dat ze in de gedrukte bundel voorkwamen en het derde niet.

HENRI DE BERINGHEN (PARIJS)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
5 MAART 1644
3474

Antwoord op een verloren gegane brief van Huygens, misschien van 12 januari 1644, toen hij ook aan Mersenne schreef (Worp 3, nr. 3446, p. 457). Deze brief werd gebracht door Jan Elsevier, zoon van de Leidse drukker, en deze kan de onderhavige brief op de terugweg hebben meegebracht.

Samenvatting: Beringhen schrijft kort over staatszaken. Hij stuurt Huygens nieuwe muziekstukken en belooft nog meer.

Bijlagen: composities.

Beringhen vraagt in de brief aan Huygens om niet te antwoorden.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod Hug. 37: brief (dubbelvel, 16x22cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882 pp. CLIV-CLV: volledig.

— Worp 3, nr. 3474, pp. 467-468: volledig.

Namen: Frederik Hendrik; Lopes, ***; Amalia van Solms.

Glossarium: musique (muziek).

Transcriptie

Monsieur,

J'ay assez longtemps esté en Holende pour entendre ce que veut dire vostre lettre sur le sujet de l'affaire que Lopes avoit et a entre mains, qui luy restera en son entier. Or, sçachez qu'en ce que je me meslerai de servir Leurs Altesses, la dessence y sera si ponctuellement opservée qu'ils ne seront pas obligez de m'en désavouer.

Vos ordres me sont arivez trop tart pour empêcher mon entreprise qui estoit desjà à bout, comme il ce verra par les pièces je vous en envoye tout de nouveau de musique, et vous en porterai encore d'autres, et plus que de nulle autre denrée, grand zèle de vous tesmoigner en toutes sortes d'ocasions que je suis,

Monsieur,

vostre très-humble serviteur
H. de Beringhen.

Paris, 5 Mars 1644.

Ne prenez plus la peine de m'escire.

Vertaling

Mijnheer,

Ik ben lang genoeg in Holland geweest om te begrijpen wat uw ¹brief wil zeggen over de zaak die [***] Lopes onder handen had en heeft, welke zaak geheel voor hem zal blijven. Welnu, weet dat ik, als ik mij ergens in meng om Hunne ²Hoogheden te dienen, het verloop ervan zo nauwkeurig in de gaten zal houden dat ze niet verplicht zullen zijn om mij ervan te ontheffen.

---

¹ Huygens aan Beringhen, 12 januari 1644? (verloren).

² Frederik Hendrik en Amalia van Solms.

Uw opdrachten zijn te laat aangekomen om mijn onderneming, die al ten einde was, tegen te houden, zoals zal blijken uit de nieuwe muziekstukken die ik u stuur; later zal ik u nog andere doen toekomen, en, meer nog dan enige andere waar, grote ijver om u bij allerlei gelegenheden te tonen dat ik ben,

mijnheer,

uw nederige dienaar
Henri de Beringhen.

Parijs, 5 maart 1644.

Neem niet meer de moeite mij te schrijven.

JACOB VAN DER BURGH (LUIK)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [DEN HAAG]
31 MAART 1644
3490

De onderhavige brief is op instigatie van Hayne geschreven.

Samenvatting: Van der Burgh stuurt Huygens op Hayne's verzoek nog enige van diens composities.

Bijlage: Hayne aan Huygens, 16 januari 1644 (**3490**), met composities (Hayne).

Door Wouters aan Huygens gebracht. Huygens antwoordde op 16 juni 1644 (verloren; zie Van der Burghs brief van 21 juni 1644 [**3550**]).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 20x31cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Vloten 1860, p. 236: volledig, met datum 21 maart 1644.

— Jonckbloet 1882, pp. CLXII-CLXIII: volledig.

— Worp 3, nr. 3490, p. 473: volledig.

Namen: Joan Albert Ban; Gilles Hayne; Francisco Salinas; Wouters; Gioseffo Zarlino.

Plaatsen: Herstal; Sint-Janskerk (Luik).

Glossarium: musique (muziek).

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur de Suilichem, Chevallier, Conseilleur et Secrétaire de Son Altesse.

Monsieur,

Je vous prie de ne trouver pas mauvais que parmy ceux qui ont l'honneur de cognoistre voz vertus, je face profession de confesser que j'en suis ravy par delà l'admiration que elles donnent aux autres, et que je m'emancipe qu[e]lquesfois à parler de ce que j'en crois sçavoir. C'est ce qui m'a donné la hardiesse, parlant de vostre science universelle, de dire que, lorsque vous vous délassiez des affaires publiques, la musique ne tient pas le dernier lieu de voz divertissemens. Egidio Henny, Chanoine et Chantre de l'Eglise Saint Jean, en a pris sujet à tascher de s'insinuer en voz bonnes graces, et m'a prié de vous envoyer ces petis eschantillons de son art. Je ne doute nullement que vous ne les préféreriez à ce que plusieurs de sa profession prétendent de faire, et particulièrement à la composition de nostre hétérodoxe, dont la nouvelle invention luy semble *sueños viejos* de Salinas et Zarlino. Je m'en rapporte à vostre jugement. Ce paquet vous eust esté adressé plus tost, mais l'indiscrétion des ordinaires me l'a fait remettre pour en accompagner Monsieur Wouters, le Baillif de Herstal, qui en vostre considération me faict beaucoup de courtoisie, sçachant que j'ay l'honneur d'estre tenu,

Monsieur,

vostre très-humble et obéissant serviteur

Jacob van der Burgh.

De Liège, ce 31 Mars 1644.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem, ridder, raad en secretaris van Zijne Hoogheid.

Mijnheer,

Ik verzoek u er geen kwaad in te zien dat ik, in aanwezigheid van hen die uw bekwaamheden kennen, openlijk verklaar en rondvertel dat mijn verrukking daarover uitgaat boven de bewondering die deze bekwaamheden bij anderen opwekken, en dat ik soms de vrijheid neem erover te vertellen wat ik ervan weet. Daarom durfde ik, sprekend over uw universele kennis, op te merken, dat, wanneer u zich niet met staatszaken bezig houdt, de muziek in uw vrijetijdsbesteding niet op de laatste plaats komt. Gilles Hayne, kanunnik en cantor van de Sint-Janskerk, heeft daarin aanleiding gezien uw gunst te willen verwerven en heeft mij verzocht u deze kleine ¹proeven van zijn kunst toe te zenden. Ik twijfel er niet aan dat u ze zult verkiezen boven datgene wat door verschillende andere musici van zijn geloofsrichting wordt geproduceerd, en dan speciaal boven de composities van onze ²andersdenkende, wiens ³nieuwe uitvinding ⁴hem niets anders toeschijnt dan ⁴Loude dromen¹ van [Francisco] Salinas en [Giuseffo] Zarlino. Ik richt mij wat dit betreft naar uw oordeel. Dit pakket zou u eerder worden toegezonden, maar de indiscretie van de gewone postbestellers heeft mij ertoe gebracht het achter te houden en het te laten bezorgen door de heer Wouters, baljuw van Herstal, die zich jegens mij, omdat het om u ging, zeer welwillend heeft opgesteld, in de wetenschap dat ik de eer heb te worden gehouden voor,

mijnheer,

uw nederige en gehoorzame dienaar
Jacob van der Burgh.

Luik, 31 maart 1644.

---

¹. De drie concertini, die worden beschreven in Haynes brief aan Huygens van 16 januari 1644 (3450).

². Ban.

³. Vermoedelijk een verwijzing naar Bans 'volmaakte klauwier'.

⁴. Hayne.

[CONSTANTIJN HUYGENS (IN HET LEGER | ASSENEDE)]
AAN GILLES HAYNE (LUIK)
16 JUNI 1644
3537

Antwoord op Hayne's brief van 16 januari 1644 (3450).

Samenvatting: Huygens bedankt Hayne voor de toezending van muziekstukken en stelt zijn eigen diensten beschikbaar.

Verstuurd samen met een brief aan Van der Burgh van 16 juni 1644 (verloren). De onderhavige brief is door Hayne beantwoord op 16 juli 1644 (3619).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA. LXVIII, fol. 80r: ontwerp (autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 3, nr. 3537, p. 491: samenvatting.

Naam: Jacob van der Burgh.

Glossarium: compositione (muziekstuk); musica (muziek).

Transcriptie

Al Signore Egidio Hennio, Canonico, à Liege.

Molto illustre Signor mio osservatissimo,

Non è lungo il silentio che tengo à Vostra Signoria; già lo confesso infinito, ma tale si conveniva all'infinite gratie ch'ho da renderLe dell'amorevolezza e cortesia anco infinite, con le quali s'è compiaciuta obligarmi in darmi parte delle Sue, non dirò belle, ma con eccesso bellissime compositioni. In fatti, non ho trovato sin adesso parole da esplicarmene a gusto mio, non ch'al pari del Suo gran merito. Supplico Vostra Senerità à perdonarmi di quanto Le parrà ch'io habbia commesso contra i termini di buona creanza e, riconoscendone causa tanto giusta, a favorirmi pure dell'affetto particolare che L'è piaciuto offerirmi come ad amatore della musica. Che per tale me Le professo, avvertendoLa, che s'il Signor van der Burgh gl'ha voluto far ritratto di me, più degno della Sua consideratione, fecelo col penello d'amore, troppo dimenticatore di quello della verità. Da questo ultimo nasce quanto qui Le protesto della sincera volentà che tegno di darLe segni più effettivi della stima ch'io fo del Suo verissimo valore. Vagliasene in ogni Sua occorrenza, che di core me Le offero, e Le bacio le mani. Dal Campo d'Asseneda, a di 16 di Giugno 1644.

Di Vostra Signoria molto illustre
humile et affettissimo servitore.

Vertaling

Aan de heer Gilles Hayne, kanunnik, te Luik.

Edele heer,

Het is niet een lange stilte die ik jegens u in acht heb genomen, het is, beken ik, reeds een oneindige stilte, maar die paste bij de oneindige dankbaarheid voor de even oneindige vriendelijkheid waarmee u mij aan u hebt willen verplichten door mij deelgenoot te laten zijn in uw schone, ik kan beter zeggen buitengewoon wonderschone composities. Eigenlijk heb ik tot nu toe nog niet de woorden kunnen vinden om mij geheel naar mijn zin te verklaren, noch in overeenstemming met uw grote verdienste. Ik smeed u mij vergiffenis te schenken voor alles wat ik in uw ogen tegen de regels van het goed fatsoen heb begaan en, door de geldigheid van de oorzaak te erkennen, mij toch te begunstigen met de bijzondere toewijding die u aan mij hebt willen betonen als aan een muziekliefhebber. Want als zodanig beschouw ik mij jegens u, waarbij ik u moet waarschuwen dat, als de heer [Jacob] van der Burgh een beeld van mij heeft geschetst dat uw aandacht waardig

is, hij dat heeft gedaan met het penseel van de vriendschap, dat leugenachtiger is dan dat van de waarheid. Met dit laatste penseel maak ik duidelijk hoezeer ik u hier mijn oprechte wens verklaar u de duidelijkste blijken te verschaffen van de achting die ik voel voor uw werkelijke waarde. Bedien u ervan bij elke mogelijkheid, want ik bied u oprecht mijn diensten aan, en ik kus u de hand. Uit het kamp te Assenede, 16 juni 1644.

Uw nederige en toegewijde dienaar,
[Constantijn Huygens].

HENDRIK VAN NASSAU [SIEGEN] (NIJMEGEN)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (IN HET LEGER | ASSENEDE)]
20 JUNI 1644
3548

Antwoord op Huygens' brief van 16 juni 1644 (Worp 3, nr. 3539, pp. 491-492).

Samenvatting: Hendrik van Nassau schrijft vanuit Nijmegen over diverse militaire zaken. Hij vindt zijn promotie tot kolonel onvoldoende en meent dat 'men het lied hoger moet inzetten.'

Door Huygens ontvangen op 23 juni 1644. Huygens antwoordde op 17 juli 1644 (Worp 4, nr. 3620, p. 7).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Arch. G1, nr. 9, deel 1, nr. 22: brief (dubbelvel, 21x30cm, ab | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 3, nr. 3548, p. 495: onvolledig (<Au reste, Monsieur ... la sérénissime République.>), rest samengevat.

Namen: Frederik Hendrik; Willem van Nassau. >>> gouverneur van Nijmegen >>>

Plaatsen: Grevelingen; Venetië.

Glossarium: chant (lied); entonner (inzetten); tambour (tamboer).

Transcriptie

¹Monsieur,

Si j'ay manqué à mon devoir en vostre endroit les deux fois que depuis mon arrivée en cette ville je me suis acquité de celuy envers Son Altesse, vous me ferez la grace, s'il vous plaist, Monsieur, d'en attribuer simplement la faute à la haste que j'avois eue pour le départ de la première par le tombour de ce commandeur, et pour la deuxiesme à la rencontre inopinée d'un messenger qui estoit sur le point de son départ par devers vos quartiers lorsque j'en pris cognoissance, si bien que je me vois prévenu de vos faveurs de tous les costé[s] que je n'ay point parolles suffisantes pour vous en remercier assez dignement. En un mot, Monsieur, je suis tout à vous et sans aucune réserve. Vous verrez par ma lettre à Son Altesse un tableau racourci de nos occurrences présentes, où je vous renvoye pour me dispenser de vous en faire des redites et éviter d'en couvrir le blasme d'importun.

Si les François peuvent venir à bout de leur siège de Graveline, il le faudra attribuer à leur bonheur. À mon sens le Comte Guillaume n'a pas mal fait de s'estre allé rendre en leur arme.

Au reste, Monsieur, croyez-vous bien | b | que quand je prendrois seulement la moindre de places ennemis que je me lairrais contenter de rayement de ce malheureux L devant le Colonel? Vrayement non! Il faudroit qu'on entonnast le chant bien plus haut. Et j'ose prétendre mériter tel que je me trouve présentement une bien plus éminente dignité à l'exemple de la teneur de ma capitulation passée, mais non pas executée avec la Sérénissime République.

Quoy que c'en soit, je suis inviolablement,

Monsieur,

vostre très-humble, très-obligé, très-fidèle serviteur
Henry de Nassau.

De Nimm[e]gen, ce 20 Junii 1644.

---

¹ Ontvangstnotitie Huygens: 'R 23 Junii 44.'

Vertaling

Mijnheer,

Als ik mijn plicht jegens u heb verzuimd de beide keren dat ik sinds mijn aankomst in deze stad mij wel van diezelfde ²plicht jegens Zijne Hoogheid [prins Frederik Hendrik] heb gekweten, zult u wel, alstublieft, mijnheer, de goedheid hebben dat eenvoudigweg toe te schrijven aan de haast die ik eerst had bij het vertrek van de tamboer van de ³gouverneur van deze stad en vervolgens bij de onverwachte ontmoeting met een boodschapper die op het punt stond te vertrekken naar uw kwartieren op het moment dat ik ervan hoorde, zodat ik zie dat uw ⁴gunsten mij aan alle zijden vóór zijn en ik niet voldoende woorden heb om u er passend genoeg voor te bedanken. In één woord, mijnheer, ik sta u geheel ter beschikking en zonder enig voorbehoud. U zult in mijn brief aan Zijne Hoogheid een korte schets zien van de laatste gebeurtenissen, die ik ook aan u zend om te vermijden dat ik u verplicht deze over te schrijven en het stempel van ongemak erop aan te brengen.

Als de Fransen het beleg van Grevelingen tot een goed einde kunnen brengen, zal men dat moeten toeschrijven aan hun geluk. Naar mijn idee heeft graaf Willem [van Nassau] er goed aan gedaan zich bij hun leger te voegen.

Verder, mijnheer, gelooft u werkelijk dat ik, wanneer ik maar de kleinste plaats [Geldern] van de vijand zou innemen, mij tevreden zou laten stellen met het schrappen van die ongelukkige ⁵L voor het ‘Kolonel’? Waarlijk niet! Men moet het lied wel wat hoger inzetten. En ik durf te beweren dat te verdienen omdat ik mij tegenwoordig een hogere waardigheid toeken als gevolg van de inhoud van mijn wel gesloten, maar nog niet ten uitvoer gelegde verdrag met de Doorluchtige Republiek [Venetië].

Hoe het ook zij, ik ben zonder mankeren,

mijnheer,

uw nederige, verplichte en trouwe dienaar
Hendrik van Nassau.

Nijmegen, 20 ¹juni 1644.

---

2. Hendrik van Nassau aan Fredrik Hendrik, ** en ** juni 1644 (verloren?).

3 Herman Otto van Limburg Bronkhorst.

4. Zie Huygens' brief aan Amalia van Solms, 11 juni 1644 (Worp 3, nr. 3532, pp. 491-492).

5. L = Luitenant.

JACOB VAN DER BURGH (LUIK)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS ([IN HET LEGER] | ASSENEDE)
21 JUNI 1644
3550

Naar aanleiding van Huygens' brief aan Hayne van 16 juni 1644 (3537).

Samenvatting: Van der Burgh is verheugd dat Huygens nu aan Hayne heeft geschreven. Hij verwacht zeker dat Hayne Huygens stukken voor één zangstem zal toesturen. Nicolaas Heinsius heeft Van der Burgh in Luik bezocht. Verder geeft Van der Burgh militair en politiek nieuws.

Bijlage: Verzoek om paspoort voor Carancy.

Door Huygens ontvangen op 26 juni 1644 te Assenede. Van der Burgh schreef opnieuw op 28 juni 1644 (Worp 3, nr. 3566, p. 501: een hernieuwd verzoek om een paspoort voor Carancy) en 5 juli 1644 (Gedichten 5, p. 320; Worp 3, nr. 3584, p. 508: bedankbrief voor de toezending van Huygens' *Monumenta desultoria*). Huygens antwoordde op deze brieven op 13 juli 1644 (Worp 4, nr. 3602, p. 2).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 20x30cm, ab | -: autograaf).

Vroegere uitgaven: Vloten 1860, pp. 236-237: volledig.

— Jonckbloet 1882, p. CLXIII: onvolledig (<Je puis dire ... ce sera pour vous.>).

— Worp 3, nr. 3550, pp. 495-496: volledig.

Namen: Apollo; Caspar Barlaeus; Carancy; Francisco del Melo; Bonaventura en Abraham Elsevier; Frederik Hendrik; Gilles Hayne; Daniël Heinsius; Nicolaas Heinsius; Emanuel de Moura y Cortereal.

Plaatsen: Hoei; Namen; Spa; Vlaanderen.

Glossarium: *voce* (stem).

Transcriptie

¹Monsieur,

Je puis dire maintenant ²*sic me servavit Apollo*, car sans la lettre qu'il vous a pleu me faire le 16 au Camp, je courroy risque de perdre la bonne grace de Monsieur le Chantre. Il ne sçavoit à quoy imputer vostre silence, s'il le devoit prendre à mespris (lequel pourtant je luy ay bien fait comprendre estre bien esloigné de vostre civilité et de ses mérites), ou en jeter la coulpe sur moy, dont vous m'avez maintenant deschargé. Et je vous puis asseurer que vous vous l'estes totalement acquis, et qu'il prend un extrême plaisir à vous plaire, de sorte que je croy que j'auray peu de peine à en tirer des pièces *a voce sola*, puisque ce sera pour vous. Reste à bien boire à vostre santé.

Le filz de Monsieur Heinsius passant naguères par icy pour Spaa, me dict que voz poèmes estoient achevez, et que l'imprimeur n'attendoit qu'après la préface. J'en ay parcouru une bonne partie avecq Monsieur Barlaeus, estant à Amsterdam, et en prétends comprendre les pointes. Je chéris les epigrammes dont le sens ne se rend pas d'abord, et m'estimeray infiniment heureux si de vostre grace j'en puis jouir icy en ma solitude, qui n'est pas pourtant si chagrineuse qu'elle ne me laisse assez de bonn'humeur pour préparer de la matière pour rire, et | b | prétends de vous faire entendre à nostre première entreveue une pièce qui ne devra rien à ³que *kyk er in de middernack in*, et point de diable vous *clabax geven*.³ *Basta*.

Il n'y a rien icy, Monsieur, qui mérite d'estre escrit à Son Altesse. L'attents en laquelle tout le monde est du succez des armes de France en Flandres tient toutes les nouvelles en suspens. Le Marquis de Castel Rodrigo seroit encor à Namur; il monstre n'avoir point de haste à participer au blasme de *Don* Francisco, dont on le croid estre à la veille. Je croy n'avoir pas failly d'avoir remonstré aux Bourguemaistres de Liège, qu'ilz avoyent très-mal fait d'accorder passage à 3 barques chargées d'armes pour Namur, et que par telles choses ilz

---

¹ Ontvangstnotitie van Huygens: 'R Assenede, 26 Junii 44.'

² Horatius, *Satyræ*, I, 9, 78: 'Undique concursus. *Sic me servavit Apollo*.'

³ Van der Burgh citeert hier de woorden van een Waalse koopman in de klucht *Claas Kloet* van Nicolaes Biestkens (1619), tweede deel, 1: 'Que, kijker in der middernack in, et point de diable vous clabacx geven.'

courroyent risque de perdre la franchise du passage d'icy à Hoey que naguères Messieurs les Estatz leur avoyent accordez. Ilz en donnent cette satisfaction, que ce consentement n'a esté donné qu'au regard des représailles donnés à Namur contre ceux des Liège. Ce que je vous escriis à cause que j'en ay fait mention en ma précédente à Son Altesse.

On me vient icy rompre la teste de la part de Carancy de vous importuner de ce memoire pour avoir un passeport. Il m'est fort indifférent s'il l'obtient ou point, au moins je vous demande pardon, que je m'en descharge, et demeure,

Monsieur,

vostre très-humble et obéissant serviteur
Jacob van der Burgh.

De Liège, ce 21^r Juin 1644.

Vertaling

Mijnheer,

Ik kan nu wel zeggen ⁴ L'zo heeft Apollo mij gered,⁵ want zonder uw ⁵brief van de 16de van deze maand uit het legerkamp zou ik het risico hebben gelopen bij mijnheer de ⁶cantor uit de gratie te geraken. Hij wist niet waaraan uw stilzwijgen moest worden toegeschreven, of hij het als minachting moest opvatten (wat echter, zoals ik hem goed duidelijk heb gemaakt, ver afstaat van uw voorkomendheid en zijn verdiensten), of dat hij de schuld aan mij moest geven. Daarvan heeft uw brief mij nu bevrijd, en ik kan u verzekeren dat u hem geheel aan u hebt verplicht, en dat hij u buitengewoon graag een genoegen zal doen, zozeer dat ik gemakkelijk van hem stukken ⁷voor één zangstem⁸ zal kunnen krijgen, omdat ze voor u bestemd zullen zijn. Rest ons niets dan uitgebreid op uw gezondheid te drinken.

De ⁷zoon van de heer [Daniël] Heinsius, die onlangs op weg naar Spa hier langs kwam, vertelde me dat uw ⁸gedichten gereed waren, en dat de ⁹drukkers alleen nog op het voorwoord wachtten. Toen ik in Amsterdam was heb ik met de heer [Caspar] Barlaeus een groot deel ervan doorgenomen, en ik durf te beweren dat ik steeds de pointe begrijp. Ik koester de puntgedichten waarvan de betekenis eerst later doordringt, en zal mezelf zeer gelukkig achten wanneer ik door uw goedheid ervan kan genieten in mijn eenzaamheid, die overigens niet zo drukkend is dat zij mij belemmert wat humoristisch materiaal voor te bereiden om u te laten horen zodra wij elkaar weer zien. Een stuk dat beter zal zijn dan ¹⁰ L'kijk er in de middernacht in¹¹ en dat zal u voor den duivel niet ¹²leen oorvijs geven.¹² L'Genoeg hierover.¹²

Er is hier niets, mijnheer, dat verdient te worden geschreven aan Zijne ¹¹Hoogheid. Het wachten van iedereen op een succesvolle manoeuvre van het Franse leger in Vlaanderen houdt al het nieuws tegen. De ¹²markies van Castel Rodrigo zou nog in Namen zijn; hij lijkt geen haast te hebben deel te nemen aan de nederlaag van Don Francisco [de Melo], die naar men denkt nabij is. Ik geloof dat ik erin ben geslaagd om de burgemeesters van Luik te hebben laten zien dat ze er slecht aan hebben gedaan om de doorvaart van de drie schuiten met wapens voor Namen toe te staan en dat ze door dit soort zaken het risico lopen de vrije doortocht van hier naar Hoei, die de heren van de Staten [Generaal] hun onlangs hadden toegestaan, te verliezen. Zij

---

⁴ Horatius, *Satyræ*, I, 9, 78: 'Overall verwarring. Zo heeft Apollo mij gered.'

⁵ Huygens aan Hayne, 16 juni 1644 (3537).

⁶ Gilles Hayne.

⁷ Nicolaas Heinsius.

⁸ *Momenta desultoria*.

⁹ Abraham en Bonaventura Elsevier.

¹⁰ Van der Burgh citeert hier uit de klucht *Claas Kloet* van Nicolaes Biestkens (1619).

¹¹ Frederik Hendrik.

¹² Emanuel de Moura y Cortereal.

hebben als verklaring gegeven dat die toestemming alleen is gegeven vanwege [het gevaar van] represailles te Namen tegen de vertegenwoordigers van Luik. Ik schrijf u dit omdat ik er melding van heb gemaakt in mijn vorige brief aan Zijne Hoogheid.

Men zit mij hier op de huid namens Carancy om u lastig te vallen met dit memorandum ter verkrijging van een paspoort. Het maakt mij niet uit of hij er een krijgt of niet; ik vraag u tenminste vergeving voor het feit dat ik mij van de zaak kwijt, en blijf,

mijnheer,

uw nederige en gehoorzame dienaar
Jacob van der Burgh.

Luik, 21 juni 1644.

JOHN OGLE (ROTTERDAM)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (IN HET LEGER | [ASSENEDE])
26 JUNI 1644
3559

Samenvatting: Ogle vraagt Huygens voorspraak bij Frederik Hendrik om toestemming te krijgen om met een Staats oorlogsschip dat in de buurt van Noord-Engeland komt te mogen meevaren en dan in Engeland te worden afgezet.

Door Huygens ontvangen te Maldeghem op 30 juni 1644. Over een antwoord of andere reactie van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 8x26cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 3, nr. 3559, p. 499: onvolledig (<to give me an ordre ... set me downe,>), rest samengevat.

Namen: Benham, ***; Frederik Hendrik; Karel I.

Plaatsen: Engeland; Scarborough.

Transcriptie

Aen Mine Heer

Mine Heer Zulecom, Secretaris vaen Sijne Hooghte de Prince van Orange,

in het leaguer.

---

¹Sir,

I am encourag'd by your former civilities to make my addresses to you, and as to give you thanks for what I have already receiv'd, so to desire this addition to your rest, that you would speake to the Prince of Orange in my behalf, that His Highnes would be pleas'd to give me an ordre to one of the men of warr (who are yet remaining here at Rhoterdam, and intend within 3 or 4 dayes to follow the herring busses), that in case he goe into the North parts of England, neare Scarburrogh, or any other porte belonging to the king, that he use all possible meanes to set me downe, these men of warre, being convoies to the herring ships, which go into the North parts. You may please to leave a blanck in the commission for the man's name. And as you shall herein do a speciall favour to my particular, so I make no question but you will receive an acknowledgment from them, whome my busines more particularly concernes, and in whatsoever you may possibly have occasion to employ me, be very well assur'd that both your person and your affaires cannot faile to finde me,

Sir,

your most humble and faithfull servant
John Ogle.

Rhoterdam, June 26th, 1644.

Sir, I beseech you returne me your answer with all possible speede, and direct your letters to Mr. Benham, marchant at Rhoterdam, who will safely dilivver them to me.

---

¹ Ontvangstnotitie door Huygens: 'R Maldeghem, 30 Junii 1644.'

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem, secretaris van Zijne Hoogheid de Prins van Oranje,

in het leger.

Mijnheer,

Aangemoedigd door uw vorige voorkomendheden waag ik het een beroep op u te doen en u te danken voor wat ik reeds heb mogen ontvangen. Nu is mijn wens dit aan de rest toe te voegen, namelijk of u wanneer u te spreken komt met de ²prins van Oranje, uit mijn naam wilt vragen of Zijne ³Hoogheid aan mij een opdracht wil geven voor één van de kapiteins van de oorlogsschepen (die nu nog in Rotterdam verblijven en over drie of vier dagen met de haringschepen zullen meegaan), dat wanneer deze naar het noorden van Engeland ⁴gaat, in de buurt van Scarborough, of naar een andere haven die onder zeggenschap van de ⁵koning valt, dat alle mogelijke middelen aangewend zullen worden om mij daar af te zetten, aangezien deze oorlogsschepen de haringschepen konvooyeren die naar het noorden gaan. U hoeft de naam van de man niet in te vullen. En omdat u mij in het bijzonder hiermee een dienst bewijst, kunt u ervan op aan dat u een blijk van erkentelijkheid zult ontvangen van hen, die mijn zaken in het bijzonder betreffen. En tevens dat u, welke gelegenheid u ook moge hebben om mijn hulp in te roepen, er geheel verzekerd van kunt zijn, dat zowel uw persoon als uw zaken mij zonder mankeren zullen aantreffen als,

mijnheer,

uw nederige en trouwe dienaar
John Ogle.

Rotterdam, 26 juni 1644.

Mijnheer, Ik verzoek u uw antwoord zo snel mogelijk te sturen, en uw brieven te richten aan de heer [***] Benham, koopman te Rotterdam, die ze veilig bij mij zal bezorgen.

---

² Frederik Hendrik.

³ Frederik Hendrik.

⁴ John Ogle zou inderdaad met een schip uitvaren, met 70 ton kruit, maar het schip werd door de parlementspartij opgebracht en John Ogle werd gevangen genomen. Zie Johan van Reede aan Huygens, 12 augustus 1644 (Worp 4, nr. 3680, pp. 36-37).

⁵ Karel I.

[CONSTANTIJN HUYGENS] (IN HET LEGER | ASSENEDE)
AAN HENRI DE BERINGHEN [PARIJS]
27 JUNI 1644
3563

Antwoord op een verloren gegane brief van Beringhen (zie Huygens aan Amalia van Solms, 26 juni 1644 [Worp 3, nr. 3560, p. 499]).

Samenvatting: Huygens benijdt Beringhen vanwege de aanwezigheid van de zangeres Leonora Baroni in Parijs. Hij vraagt Beringhen om hem tenminste wat muziekstukken te sturen. Tevens stuurt hij een exemplaar van zijn *Momenta desultoria* bestemd voor Mazarin. Tenslotte geeft hij wat militair nieuws.

Bijlagen: *Momenta desultoria* (tweemaal: voor Mazarin en voor Mersenne); Huygens aan Mazarin, 26 juni 1644 (Worp 3, nr. 3562, p. 500); Huygens aan Mersenne, 26 juni 1644 (verloren; zie Huygens aan Mersenne, 16 augustus 1644 [OC 2, nr. 3g, pp. 545-547; Worp 4, nr. 3694, p. 42; Waard 13, nr. 1291, pp. 193-197]).

Beringhens antwoord, door Huygens ontvangen op 10 juli 1644, is verloren gegaan (zie Huygens aan Amalia van Solms, 11 juli 1644 [Worp 3, nr. 3596, p. 512]).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, pp. 213-214: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 3, nr. 3563, p. 500: volledig.

Namen: Caspar Barlæus; Leonora Baroni; Jules Mazarin; Gabriël de Rochechouart (hertog van Mortemar).

Plaatsen: Eeklo; Grevelingen; Maldegem.

Glossarium: agrément (versiering); pièce (muziekstuk); virtuoso (musicus).

Transcriptie

Copie.

Monsieur de Beringhen.

Le 27e Juin, Assenede, 1644.

Monsieur,

Tout ce que je vous en puis redire, c'est que je suis très-ayse de vous sçavoir heureusement de retour, où vous n'avez pas esté plus attendu que bienvenu, et que, s'il y manque chose aucune, la Signorita Leonora supplée à tout défaut. Mais ne soyez plus si cruel que de nous parler de ses extrêmes perfections sans nous faire veoir au moins ce qu'elle vous fait entendre aveq de si merveilleux agréemens. Je vous demande en grace quelque pièce de ce qui ravit le plus les bonnes oreilles de la cour, comme pourroit estre Monsieur le Marquis de Mortemar ou autre *virtuoso* plus expert. Si je puis, quand elle sera venue, je vous feray paroistre la grande obligation que je vous en auray.

En voycy cependant une bien plus grande que je m'offre de vous avoir, si vous daignez présenter ce beau nouveau livre à vostre digne Cardinal. Vous me l'avez deschiffré en sorte que j'ay creu qu'il pourroit regarder de bon œil une nouveauté de literature dont noz lettrez de pardeça veulent faire quelque compte, au moins qu'un des plus lettrez et non incognu à ceste Eminence, a prins la peine d'amasser et donner au jour. | 214 | Je vous le propose, Monsieur, aveq une indifférence qui souffrira aussi gayement le refus que l'advœu. Disposez-en comme vous le trouverez à propos, et comme vous devez tousjours faire de tout ce qui est dans le pouvoir et le sçavoir de celuy qui se dit plus véritablement qu'homme du monde, etc.

Nous marchons demain de costé d'Eeckeloo et Maldeghem, mais l'ennemy nous enserre icy à l'accoustumée d'un grand nombre de gens qui se ¹defalquent à ce qu'il vous peut opposer à Gravelines. Considerez si ces

---

¹ <defalquant>.

incertitudes ne vous servent de plus de diversion que ce que nous pourrions entreprendre ailleurs. Dites-moy vos sentimens hardiment sur le tout. Je les employeray aveq utilité où il fault.

Vertaling

Aan de heer Beringhen.

Assenede, 27 juni 1644.

Mijnheer,

Alles wat ik kan terugschrijven is dat ik het aangenaam vind te weten dat u gelukkig thuis bent, waar u niet alleen werd verwacht, maar meer dan welkom was. Als er ergens nog iets ontbreekt, zal mevrouw Leonora [Baroni] het tekort aanvullen. Maar wees niet meer zo wreed ons over haar uitzonderlijke volmaaktheden te vertellen zonder ons tenminste te laten zien wat ze u laat horen met al die mooie versieringen. Ik vraag u beleefd om een stuk dat het meest de verwende muziekliefhebbers van het hof in verrukking brengt, zoals bijvoorbeeld mijnheer de ²markies van Mortemart of een andere bekwamere ¹musicus. Als ik het kan zijn wanneer zij hier is, zal ik u de grote verplichting laten blijken die ik ervoor jegens u zal hebben.

Ziehier in de tussentijd een nog mooiere kans voor u om mij aan u te verplichten, namelijk wanneer u dit fraaie nieuwe ³boek aan uw ⁴kardinaal zou willen overhandigen. U hebt mij hem zodanig beschreven dat ik moet aannemen dat hij belangstelling heeft voor een literaire nieuwigheid, waar de geletterden hier te lande veel waarde aan hechten. ⁵Eén van onze grootste geesten, die aan uw kardinaal zeker niet onbekend is, heeft tenminste de moeite genomen ze bijeen te brengen en uit te geven. Ik stel het u voor, maar zal even goed uw weigering als uw instemming aanvaarden. Handel naar eigen goeddunken, zoals u altijd moet doen met betrekking tot het vermogen en de kunde van hem die zich meer dan wie ook ter wereld waarlijk noemt, enz.

Morgen marcheren we langs Eeklo en Maldegem, maar de vijand houdt ons zoals gewoonlijk met een groot aantal troepen vast, die weer afgaan van wat u bij Grevelingen tegenover u krijgt. U kunt zelf wel nagaan dat deze onzekerheden u als afleidingsmanoeuvre meer helpen dan wanneer wij ergens anders iets zouden ondernemen. Zeg mij uw mening vrijuit. Ik zal die waar nodig met beleid gebruiken.

---

² Gabriël de Rochechouart.

³ *Momenta desultoria*.

⁴ Jules Mazarin.

⁵ Caspar Barlæus.